

Campusutvikling for Universitetsbiblioteket

Notatdato: 16. mai 2025

Dette dokumentet beskriver status og utfordringer for de fysiske bibliotekene ved Universitetet i Oslo. Disse gir en bakgrunn for kommende beslutninger som har som mål å styrke tjenestetilbudet til UiOs fagmiljøer og sikre en bærekraftig utvikling av attraktive, fysiske bibliotek.

UB har 12 bemannede bibliotek og vil i fremtiden måtte vurdere om disse kan beholdes med det innhold de har per i dag. Fra og med 2026 kommer også biblioteket i Livsvitenskapsbygget til.

Sammen med fakultetene og andre aktører på UiO, ikke minst Eiendomsavdelingen, bidrar UB til å skape trygge, tilgjengelige og attraktive studiemiljøer for studentene.

UBs fysiske bibliotek utgjør synlige og tilgjengelige rom som favner bredden av UiOs virksomhet. Samtidig som biblioteket bidrar til å skape faglig identitet, kan det også oppleves som en nøytral sone på campus. I tillegg til nødvendige kunnskapsressurser og tjenester, tilbyr UB gjennom sine bibliotek en arbeidsplass for studenter, en attraktiv møteplass for læring, samarbeid og innovasjon og en viktig formidlingsarena for forskere, studenter og allmennhet. Mange studenter opplever UB som sitt «hjem» på campus, og UBs profilerte bibliotek har en synlighet også utad som forplikter. I det siste Studiebarometeret er rundt 60 prosent av studentene tilfredse med lokaler, utstyr og IKT-tjenester, mens nesten 80 prosent er tilfredse med bibliotek og bibliotekstjenester.

1. Innledning

Universitetsbiblioteket i Oslo (UB) er i konstant endring for å imøtekomme nye og endrede behov innen UH-sektoren. Digitalisering har de siste 15 årene gitt både muligheter og utfordringer når det gjelder å justere og utvikle tjenester innen bibliotekets hovedoppgaver: å finne, tilgjengeliggjøre og bearbeide informasjon, data og kunnskap.

Det betyr at de fysiske bibliotekene ikke lenger er de eneste omdreiningspunktene for UBs tjenester. Svært mange av UBs tjenester og ressurser er digitalt tilgjengelige, og UiOs forskere mottar i stor grad tjenester fra UB uavhengig av de fysiske bibliotekene. Samtidig er UBs bibliotekrom viktige som arbeidsplasser, møteplasser og for tilgang til kunnskap, formidlingsaktiviteter og ulike støttefunksjoner. De fysiske bibliotekene bygger opp under studenters trivsel og velvære som student ved UiO. Dette ble spesielt tydelig under pandemien. Selv etter denne perioden ser vi et økt behov, og Universitetsbiblioteket har gjort investeringer i aktiviteter som støtter studentvelferd.

I [Universitetsbibliotekets strategi](#) fremheves «et godt fysisk og digitalt læringsmiljø som fremmer læring, trivsel og tilhørighet» som et av fire hovedområder UB satser på for å bidra til at UiO når sine ambisjoner. [Masterplan for UiOs eiendommer](#) har tittelen «rom for UiO som et fremragende, grønt universitet», også dette er forankret i [UiOs strategiske ambisjoner](#):

- fremme uavhengig, banebrytende og langsiktig forskning
- utdanne studenter med kunnskap, evne og vilje til å skape en bedre verden
- styrke dialogen med omverdenen og arbeide for at kunnskap tas i bruk
- være en nyskapende organisasjon og et attraktivt arbeids- og studiested

UBs ressursbruk skal balanseres i to retninger: tjenester i utvikling som ikke «bor» i fysiske bibliotek, og et vedvarende behov for fysiske bibliotek som læringsmiljøer.

2. Drivere for utvikling

UB står overfor ulike utfordringer og muligheter knyttet til endrede brukerbehov, faglige og økonomiske prioriteringer og teknologisk utvikling. UB har også et ansvar for å bidra i UiOs innsats med å oppfylle FNs bærekraftsmål. Under skisseres de viktigste.

2.1 Campusutvikling

Masterplan for UiOs eiendommer fra 2021 peker på en rekke kommende endringer, deriblant innflytting i Livsvitenskapsbygget i 2026 hvor det også skal etableres et nytt bibliotek. Dette vil samle både kompetanse og ekspertise for å støtte fagområdene som skal ha sin virksomhet i bygget. UB skal bidra til Livsvitenskapsbyggets tverrfaglige ambisjoner gjennom å tilby relevante tjenester til fagmiljøene og studentene i bygget.

I de fysiske bibliotekene som UB har i dag, tilbys det en rekke tjenester og arbeidsplasser for UiOs brukere. Disse er lokalisert både på Blindern, i Sentrum og på Tøyen, og varierer i størrelse og tilbud. UB har fysiske samlinger i disse alle bibliotekene og i tilknyttede magasiner, men det er store variasjoner i tjenestetilbud, åpningstider og tilgjengelighet. Detaljert beskrivelse finnes i vedlegget.

2.2 Bibliotekutvikling

Historisk besto UB av en lang rekke mindre institutt- og fakultetsbibliotek, i tillegg til det gamle Universitetsbiblioteket på Drammensveien. I løpet av de siste 25 årene har antall bibliotek blitt redusert og samlinger og tjenester har blitt samlet i større enheter. Realfagsbiblioteket, Juridisk bibliotek og HumSam-biblioteket slik de er i dag er alle resultater av sammenslåinger av en rekke mindre bibliotek. Dette er i samsvar med nasjonal og internasjonal utvikling i universitetsbibliotekene. F. eks. har NTNU-ledelsen nylig vedtatt et veikart for UB NTNU basert på en utarbeidet rapport.

I dag disponerer UB 42 000 m² som samlet utgjør en internhusleie på 76 millioner i året. Antall bibliotek er 12, fordelt på campusene Blindern, Sentrum og Tøyen. Fra høsten 2026 tilkommer biblioteket i Livsvitenskapsbygget.

Bibliotekene varierer i størrelse når det gjelder samlinger, profil, tilbud, bruk og betjening. Noen har omfattende samlinger med tilknyttede magasiner, mens andre har samlinger kun i et lokale. Noen har kun meråpent (dvs. ubetjent, men tilgjengelig for studenter og ansatte med kort og kode), andre har betjente skranker noen timer pr. uke.

Samtidig som UB har redusert betjeningen ved enkelte bibliotek, er det utviklet en digital drop-in veiledningstjeneste som er tilgjengelig for alle. Tjenesten har besvart 500 henvendelser siden mars 2023 og skal sikre en enkel tilgang til bibliotekhjelp uavhengig av sted.

Biblioteket i bruk

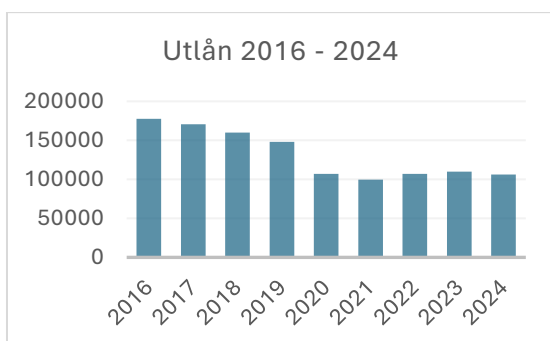
UBs bruk av lokaler og det fysiske mottaksapparatet må sees i sammenheng med det digitale tjenestetilbudet og den elektroniske infrastrukturen. Store deler av litteraturtilbudet finnes nå elektronisk tilgjengelig og mange henvendelser dirigeres via epostsystemer, onlinetilbud, kurs, veiledning og undervisning som avtales i andre kanaler enn i de fysiske bibliotekene. Det skal være enkelt å komme i kontakt med UB og bibliotekets tjenestetilbud gjennom digitale flater.

Tidligere brukerstudier viser at valg av bibliotek som studieplass handler om mer enn bare fagområde (Larsen, Anderson, og Fagerlid 2017). Vår erfaring på UB viser at studentene velger studieplass basert på hva som passer dem og hvilken type miljø de søker. For eksempel beskriver både medisinstudenter og studenter fra humaniora og samfunnsvitenskap HumSam-biblioteket som sitt bibliotek.

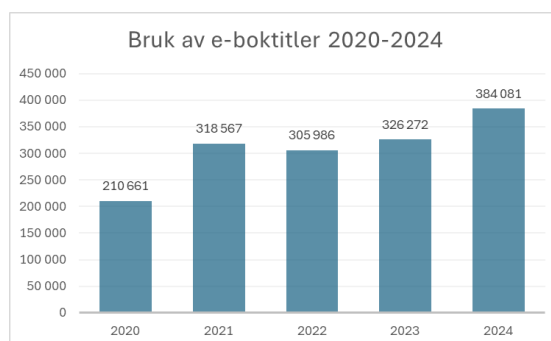
Til tross for manglende besøkstall på grunn av utskifting av tellesystem, er målte besøkstall nå tilbake på nivåene før pandemien. UB rapporterte totalt 1 342 150 besøk til den nasjonale bibliotekstatistikken for 2024. Det er stor variasjon mellom de ulike bibliotekene, der HumSam-biblioteket i Georg Sverdrups hus alene hadde 551 500 besøk i 2024.

Utlån

Statistikk over bruk av tjenester og besøk viser en endring i brukeradferd de siste årene. Utlånet av fysiske bøker synker stadig, men parallelt øker bruk av elektronisk materiale.

Statistikk: Alma Analytics

Brukermøter i bibliotekene

UB har mange henvendelser om kurs og avanserte søketjenester, samtidig som vi får færre henvendelser om behov for hjelp til å finne fram i de fysiske samlingene. Utviklingen av gode digitale søkeverktøy og tilgjengelige databaser gir gode muligheter for å finne litteratur og kilder på egen hånd. Opplæring i ferdigheter for å lykkes i dette er viktig.

UB har jobbet målrettet for at brukere i størst mulig grad skal kunne hjelpe seg selv og i underkant av 80 % av alt utlån skjer via selvbetjente utlånsautomater. Samtidig gir brukermøtet som finner sted i det fysiske biblioteket deg umiddelbar og kvalifisert hjelp, og du blir lagt merke til. Dette er positivt for studentenes velferd.

Arbeidsplasser i bibliotekene

De siste tiårene har UB hatt et høyt antall stasjonære pc-er til fri bruk i bibliotekene. I dag har brukerne i større grad eget it-utstyr og frigjorte pc-plasser er tatt i bruk som lese- og samarbeidsplasser. Totalt tilbyr UB over 2 700 lese- og studieplasser. Slik møter UB bedre brukernes behov.

Arrangementer og utstillinger

UB gjennomfører årlig rundt 230 arrangementer. Real-fagsbiblioteket og HumSam-biblioteket er ansvarlige for de fleste, men det gjennomføres også arrangementer ved Medisinsk bibliotek og Juridisk bibliotek. Arrangementene er gjennomgående godt besøkte og er lett tilgjengelige, ikke minst for studentene der hvor de har sine daglige arbeidsplasser.

2.3 Økonomisk utvikling og rammebetingelser

Den globale situasjonen påvirker alle deler av samfunnet, inkludert universitets- og høyskolesektoren. Bevilgningen til UiO har blitt redusert over tid, noe som også resulterer i kutt i de økonomiske rammene til UB. Dette krever at UB arbeider strategisk og hele tiden tilpasser virksomheten til rammene for å sikre en fortsatt bærekraftig utvikling av de fysiske bibliotekene sammen med det totale tjenestetilbudet.

3. Neste steg

Det er et behov for en målrettet tilnærming til den videre utviklingen av UBs fysiske bibliotektilbud.

Dette arbeidet vil være i tråd med UiOs overordnede målsetninger, som beskrevet i Strategi 2030 og Masterplan for UiOs eiendommer, samt Grønn Campus og FNs bærekraftsmål. UB skal prioritere virksomhet rettet mot primærbrukerne, som er studenter og ansatte ved UiO og OUS og vil jobbe helhetlig, langsiktig og strategisk med utvikling av fysiske læringsmiljøer, brukeropplevelser og tilgang til fysiske samlinger innenfor de tilgjengelige rammene. UB skal sikre at brukerperspektiver vektlegges i utviklingen av bibliotekene.

For å sikre bærekraftig bruk av arealer (herunder også magasiner) og god tilgang til fysiske samlinger skal UB utvikle en oppdatert samlingspolitikk som ser helhetlig på forvaltningen av UBs mangfoldige samlinger, både de fysiske og digitale. Eldre verdifulle samlinger skal ivaretas samtidig som brukssamlinger forvaltes etter behov og digitale ressurser tilgjengeliggjøres. Relevant fagkompetanse tilbys i økende grad uavhengig av sted.

3.1 Konkrete vurderinger

UBs videre campusutvikling vil ta utgangspunkt i en kritisk vurdering av drift ved det enkelte bibliotek og i etablering av nye satsinger og bygg. Et aktuelt eksempel på nyetablering er Livsvitenskapsbygget. En slik nysatsing vil nødvendigvis ha konsekvenser for det eksisterende bibliotektilbudet. UB må vurdere både hva det nye tilbudet skal inneholde og hvilke konsekvenser det vil ha for øvrige bibliotek.

Det vil være hensiktsmessig å beskrive nærmere hva som er tilstrekkelig aktivitetsnivå i et biblioteklokale for at drift skal opprettholdes og på hvilket nivå. Hva som er et tilstrekkelig nivå må til en viss grad skønnesvurderes, med utgangspunkt i brukernes behov på stedet og UBs tilgjengelige ressurser. Sentrale aktiviteter å vurdere kan være besøkstall, utlån av fysiske bøker, veiledning over skranke, arrangementer (kurs og annet). Et annet moment vil være fagmiljøenes nærhet til andre bibliotek.

Før endring av drift i et av bibliotekene, er det en forutsetning at dagens situasjon analyseres grundig og inngår i beslutningsgrunnlaget. Det skal benyttes brukerundersøkelser, samlingsanalyser, tallgrunnlag og erfaringer. God dialog med aktuelle fakulteter og fagmiljøer er viktig, og potensialet i omdisponeringer av arealene bør utforskes.

De bibliotekene som foreslås prioritert vil kjennetegnes av:

- Læringsmiljø:
 - Tilby gode og attraktive læringsmiljøer i UBs lokaler som skal være trygge for brukerne

- Bibliotekarealene er til enhver tid i utvikling i henhold til brukernes behov
- Kontaktpunkt:
 - Tilby stabile, forutsigbare og pålitelige tilbud i fysiske bibliotek gjennom ansatte med relevant fagkompetanse for brukerne
- Samlingstilgang og dokumentlevering:
 - Godt kuraterte samlinger som holdes aktuelle
 - Levere tilgjengelige og effektive dokumenttjenester
- Formidling:
 - Tilrettelegge for formidling av aktuell forskning og innovasjon i dialog med UiOs fagmiljøer, synliggjøring av bibliotekets samlinger og ressurser
- Undervisning og veiledning:
 - Tilby relevante fysiske kurs og veiledning til studenter for å sikre gjennomføring i studier
- Miljøhensyn og bærekraft skal vektlegges i alle tjenester

4. Rammevilkår

4.1 Personalpolitikk og arbeidsmiljø

Det videre arbeidet med campusutvikling vil påvirke hvor og hvordan UB organiserer og leverer sine tjenester. Dette skal skje på en måte som også ivaretar UBs ansatte. I strategi 2030 står det at UB skal ha et ivaretakende arbeidsmiljø, inkluderende lederskap og en kultur preget av godt medarbeiderskap i alle ledd.

Endringer i den fysiske bibliotekstrukturen skal også ivareta og videreutvikle arbeidsmiljøet, og gjennom det sikre en faglig god virksomhet. Hvordan UB bemanner de fysiske bibliotekene og skaper fagfellesskap gjennom meningsfulle oppgaver, påvirker også kvaliteten i tjenestene. Det er et overordnet mål at UBs medarbeidere skal ha en arbeidsplass hvor de kan utvikle seg, oppleve mestring og være del av et større kompetansefellesskap.

4.2 Økonomiske rammevilkår

De økonomiske rammevilkårene endrer seg for UiO og UB. Det er nødvendig å prioritere på en måte som sikrer økonomisk bærekraft i tiden som kommer.

Antall årsverk ved UB er redusert de senere årene og nedgangen fortsetter i langtidsprognosen. I tråd med forventet økonomisk utvikling i UH-sektoren er det nødvendig å være forberedt på ytterligere reduksjon i tildelingene. I disponeringsskrivene fra UiO til UB er det en forventning om at UB arbeider systematisk med å effektivisere drift og arealbruk.

5. Avslutning

Utviklingen viser at UB i stor grad tilpasser seg brukernes behov og fortsetter å utvikle nye tjenester i bibliotekene. For å opprettholde denne utviklingen må vi analysere den nåværende situasjonen og på sikt redusere antallet fysiske biblioteker. Dette vil sikre at UBs ansatte kan gi

gode tjenester i de bibliotekene som blir beholdt og videreutviklet, i tillegg til videreutvikling av det digitale bibliotektilbudet.

Fra et miljømessig og økonomisk bærekraftperspektiv er det derfor en naturlig utvikling at UBs fysiske tilstedeværelse på sikt konsentreres i færre lokasjoner. Tidligere erfaringer tilsier at samlokalisering styrker tjenestetilbudet, samtidig som organisasjonen blir mer fleksibel og hardfør. Samarbeid, erfaringsutveksling og kompetanseoverføring forenkles, og dermed styrkes det faglige tilbudet.

En grunnleggende forutsetning i all bibliotekutvikling er god dialog med fakulteter, museer, fagmiljøer og OUS. Bibliotekets kjerneoppdrag som et moderne universitetsbibliotek på et forskningsintensivt breddeuniversitet består. Det handler om UB som en grunnleggende forskningsinfrastruktur, UBs rolle i studentenes læring og som læringsmiljø, UB som en åpen og tverrfaglig arena og UB som forskningsbibliotek med samlinger, tilganger til litteratur og kilder og gode forskningsstøttetjenester.

Universitetsbiblioteket må løpende utvikles i tråd med endrede brukerbehov og innenfor de tilgjengelige rammene. Helheten i UBs tilbud må være avgjørende. Alle forskere, studenter samt OUS skal være sikret et godt og relevant bibliotektilbud.

Referanser og relevante dokumenter

Anderson A, Fagerlid C, Larsen H, Straume I. [Det åpne bibliotek: Forskningsbibliotek i endring](#). Cappelen Damm Akademisk; 2017

[UBs strategi 2030](#)

[Utviklingsplan for Universitetsbiblioteket 2023-2025](#)

<https://www.ub.uio.no/om/organisasjon/biblioteksstyret/Sakskart/2023/vedlegg/skr-plan-ub.pdf>

[UiOs masterplan for eiendom](#)

<https://bibliotekutvikling.no/statistikk/forside/statistikk-for-fag-og-forskningsbibliotek/>

NTNU UB [Microsoft Word - 2024.12.06_Rapport_Veikart fremtidens bibliotek.docx](#)

Studiebarometeret 2024 – dokumentasjonsrapport 5-2025

https://www.nokut.no/globalassets/studiebarometeret/2025/studiebarometeret-2024_dokumentasjonsrapport_5-2025.pdf

Vedlegg

UBs bibliotek våren 2025

Blindern

- HumSam-biblioteket i GSH: Leseplasser, kollokvierom, samarbeidsplasser, kurs, veiledning, Akademisk skrivesenter, Senter for digital forskerstøtte, arrangementer, utstillinger, boksamlinger og magasiner. Totalt 1200 studiearbeidsplasser. Betjent daglig. Hovedbibliotek på Campus Blindern.
- Studentbiblioteket Sophus Bugge: Leseplasser, kollokvierom, utstillinger boksamlinger. Totalt 615 studiearbeidsplasser. Betjent hverdager, meråpent.
- Realfagsbiblioteket: Leseplasser, kollokvierom, samarbeidsplasser, kurs, veiledning, arrangementer, utstillinger, boksamlinger og magasiner. Betjent hverdager, meråpent. Totalt 427 studieplasser
- Teologisk bibliotek: Leseplasser, kollokvierom, samarbeidsplasser og boksamlinger. Totalt 75 studiearbeidsplasser. Betjent 8 t/uke, meråpent.
- Informatikkbiblioteket: Leseplasser, boksamlinger. Betjent 16 t/uke, meråpent. Totalt 114 studieplasser
- Medisinsk bibliotek på RH/Gaustad: Leseplasser, kollokvierom, samarbeidsplasser og boksamlinger. Betjent hverdager og lørdager, meråpent.
- Medisinsk bibliotek på Ullevål: Leseplasser, boksamlinger. Betjent hverdager, meråpent. Totalt 50 studieplasser
- Odontologisk bibliotek: Leseplasser, boksamlinger. Betjent 8 t/uke, meråpent. Totalt 71 studieplasser

Sentrum

- Juridisk bibliotek: Leseplasser, samarbeidsplasser, boksamlinger, kurs, veiledning og arrangementer. Totalt 74 studiearbeidsplasser. Betjent seks dager/uke, meråpent.
- Arkeologisk bibliotek: Seks leseplasser, boksamlinger. Betjent fire dager/uke, tilgang for ansatte ved KHM.
- Etnografisk bibliotek: 11 leseplasser, boksamlinger. Åpent etter avtale, tilgang for ansatte ved KHM.
- Numismatisk bibliotek. Tilgang for ansatte ved numismatikk eller ved avtale.

Tøyen

- Naturhistorisk museum – bibliotek: Samarbeidsplasser, barneboksamling. Betjent alle dager. Totalt 30 leseplasser. Virksomheten er primært knyttet til museets formidlingsvirksomhet.